Zbornik sudske prakse

RJEŠENJE SUDA (šesto vijeće)

16. siječnja 2014.*

„Članak 99. Poslovnika Suda – Putovanja, odmori i kružna putovanja u paket aranžmanima – Nacionalni pravni propis kojim se utvrđuju minimalni postoci za jamstvo koje treba ponuditi organizator putovanja kako bi u slučaju insolventnosti izvršio povrat novca koji su uplatili potrošači“

U predmetu C-430/13,

povodom zahtjeva za prethodnu odluku na temelju članka 267. UFEU-a, koji je podnio Fővárosi Ítélőtábla (Mađarska), odlukom od 12. srpnja 2013., koju je Sud zaprimio 29. srpnja 2013., u postupku

Ilona Baradics,

Adrienn Bóta,

Éva Emberné Stál,

Lászlóné György,

Sándor Halász,

Zita Harászi,

Zsanett Hideg,

Katalin Holtsuk,

Gábor Jancsó,

Mária Katona,

Gergely Kézdi,

László Korpás,

Ferencné Kovács,

Viola Kőrösi,

Tamás Kuzsel,

Attila Lajtai,

* Jezik postupka: mađarski

Zsolt Lőrincz,

Ákos Nagy,

Attiláné Papp,

Zsuzsanna Peller,

Ágnes Petkovics,

László Pongó,

Zsolt Porpáczy,

Zsuzsanna Rávai,

László Román,

Zsolt Schneck,

Mihály Szabó,

Péter Szabó,

Zoltán Szalai,

Erika Szemeréné Radó,

Zsuzsanna Szigeti,

Nikolett Szőke,

Péter Tóth,

Zsófia Várkonyi,

Mónika Veress

protiv

QBE Insurance (Europe) Ltd Magyarországi Fióktelepe,

Magyar Állam,

SUD (šesto vijeće),

u sastavu: A. Borg Barthet (izvjestitelj), predsjednik vijeća, M. Berger i S. Rodin, suci,

nezavisni odvjetnik: P. Mengozzi,

tajnik: A. Calot Escobar,

odlučivši, nakon što je saslušao nezavisnog odvjetnika, da u predmetu odluči obrazloženim rješenjem, u skladu s člankom 99. Poslovnika Suda,

donosi sljedeće

Rješenje

1 Zahtjev za prethodnu odluku odnosi se na tumačenje Direktive Vijeća 90/314/EEZ od 13. lipnja 1990. o putovanjima, odmorima i kružnim putovanjima u paket aranžmanima (SL L 158, str. 59.) (SL, posebno izdanje na hrvatskom jeziku, poglavlje 13., svezak 60., str. 27.).

2 Zahtjev je upućen u okviru spora između, s jedne strane, I. Baradics i dr., klijenata organizatora putovanja, i, s druge strane, društva QBE Insurance (Europe) Ltd Magyarországi Fióktelepe (u daljnjem tekstu: QBE Insurance) i Magyar Állam, koje zastupa Nemzeti Fejlesztési Minisztérium (u daljnjem tekstu: mađarska država) o povratu iznosa predujma ili ukupne plaćene cijene koje je svaki od tužiteljâ platio za kupnju organiziranog putovanja.

Pravni okvir

Pravo Unije

3 Uvodne izjave 7., 18., 21. kao i 22. Direktive 90/314 propisuju:

"budući da turizam u gospodarstvima država članica ima sve značajniju ulogu; budući da je sustav paket aranžmana jedan od temeljnih oblika turizma; budući da bi donošenjem barem najmanjih zajedničkih pravila potaknulo veći rast i produktivnost industrije organiziranih paket putovanja u državama članicama i dalo joj dimenziju Zajednice; […]

[…]

budući da ugovorna stranka organizator i/ili prodavatelj mora prema potrošaču imati odgovornost pravilnog izvršenja obveza koje proizlaze iz ugovora; budući da, uz to, organizator i/ili prodavatelj mora preuzeti odgovornost za štetu nanesenu potrošaču koja je nastala zbog neizvršenja ili nepravilnog izvršenja ugovora, osim u slučaju kada se krivnja za propuste u izvršenju ugovora ne može pripisati njihovoj pogreški kao ni pogreški nekog drugog pružatelja usluga;

[…]

budući da bi kako potrošači, tako i turističke agencije kao organizatori putovanja imali koristi kada bi se organizatore i/ili prodavatelje obvezalo da osiguraju dovoljne dokaze o sigurnosti za slučaj nesolventnosti;

budući da države članice u svrhu zaštite potrošača trebaju imati pravo donijeti ili zadržati strože propise koji se odnose na paket putovanja".

4 Članak 1. te direktive propisuje:

„Svrha ove Direktive je usklađivanje zakona i drugih propisa država članica koji se odnose na paket aranžmane prodane ili ponuđene na prodaju na području Zajednice."

5 Prema članku 2. te direktive:

„Za potrebe ove Direktive pojam:

1. „paket aranžman” znači unaprijed utvrđena kombinacija najmanje dvije dolje navedene pojedinačne usluge ako se prodaju ili nude na prodaju po cijeni koja uključuje razne usluge koje se pružaju u vremenu dužem od dvadeset četiri sata ili uključuju smještaj i noćenje:

   (a) prijevoz;

   (b) smještaj;

   (c) ostale turističke usluge koje nisu pomoćne prijevozne ili smještajne usluge, a predstavljaju znatan dio paket aranžmana.

   Zasebno oglašavanje različitih sastavnih dijelova istog paket aranžmana organizatora ili prodavatelja ne oslobađa obveza koje proizlaze iz ove Direktive;

2. ‚organizator’ znači osoba koja, ne samo povremeno, organizira paket aranžmane i prodaje ih, ili ih nudi na prodaju bilo izravno ili posredstvom prodavatelja;

3. ‚prodavatelj’ znači osoba koja prodaje ili nudi na prodaju paket aranžman koji je sastavio organizator;

[…]“

6 Članak 4. stavak 2. navedene direktive određuje:

„Države članice osiguravaju primjenu sljedećih načela u odnosu na ugovor:

(a) ovisno o svakom pojedinom paket aranžmanu, ugovor mora sadržavati barem dijelove iz Priloga;

(b) svi uvjeti ugovora moraju biti u pisanom ili u nekom drugom obliku koji je potrošaču razumljiv i dostupan, te on o njima mora biti obaviješten prije sklapanja tog ugovora;

(c) odredba pod točkom (b) ne isključuje zakašnjele rezervacije ili ugovore, sklopljene u zadnji tren.“

7 U skladu s člankom 4. stavkom 6. prvim podstavkom Direktive 90/314:

„Ako potrošač odustane od ugovora u skladu sa stavkom 5. ovog članka ili ako iz bilo kojeg razloga koji nije skrivio potrošač organizator otkaže paket aranžman prije dogovorenog datuma polaska, potrošač ima pravo:

(a) prihvatiti zamjenski paket aranžman odgovarajuće ili više kvalitete ako mu organizator može ponuditi takvu zamjenu. Ako je ponuđeni zamjenski paket aranžman niže kvalitete, organizator mora potrošaču vratiti novac u iznosu razlike cijene;

(b) u najkraćem roku, na povrat svih iznosa uplaćenih prema ugovoru.“

8 Članak 5. stavci 1. i 2. glase kako slijedi:

„1. Države članice moraju poduzeti potrebne mjere kako bi osigurale odgovornost ugovorne stranke organizatora i/ili prodavatelja prema potrošaču za pravilno izvršenje obveza koje proizlaze iz ugovora, bez obzira na to da li te obveze moraju izvršiti organizator i/ili prodavatelj ili pružatelji usluga, ne dovodeći u pitanje pravo organizatora i/ili prodavatelja da poduzima mjere protiv drugih pružatelja usluga.

2. U pogledu štete koja je za potrošača nastala zbog neizvršenja ili nepravilnog izvršenja ugovora, države članice poduzimaju potrebne mjere kako bi se osigurala odgovornost organizatora i/ili prodavatelja osim ako se odgovornost za neizvršenje ili za nepravilno izvršenje ne može pripisati ni njima, ni drugim pružateljima usluga […]

[…]“

9 Članak 7. navedene direktive propisuje:

„Ugovorna stranka organizator i/ili prodavatelj pružaju dovoljne dokaze o sigurnosti povrata uplaćenog novca i povratka potrošača u domovinu u slučaju insolventnosti.“

10 Članak 8. iste direktive propisuje:

„Države članice mogu radi zaštite potrošača donijeti ili zadržati strože propise u području na koje se odnosi ova Direktiva.“

11 Članak 9. Direktive 90/314 propisuje:

„1. Države članice donose mjere potrebne za usklađivanje s odredbama ove Direktive prije 31. prosinca 1992. One o tome odmah obavješćuju Komisiju.

2. Države članice Komisiji dostavljaju tekst glavnih odredaba nacionalnog prava koje donesu u području na koje se odnosi ova Direktiva. Komisija o tome odmah obavješćuje ostale države članice.“

Mađarsko pravo

12 Članak 15. stavak 2. Vladinog dekreta br. 213 od 21. prosinca 1996. o djelatnosti organizatora i prodavatelja putovanja [az utazásszervező és –közvetítő tevékenységró1 syóló 213/1996 (XII. 23.) Korm. rendelet, u daljnjem tekstu: Vladin dekret br. 213/1996] ima za cilj provedbu članka 2. točaka 1. do 3. Direktive 90/314 i njezinog članka 7.

13 U skladu s člankom 2. Vladinog dekreta br. 213/1996 djelatnost organizacije i prodaje putovanja u Mađarskoj mogu obavljati samo turističke agencije koje ispunjavaju zahtjeve propisane tim dekretom i koji su na njihov zahtjev upisani u službeni javni registar koji vodi Magyar Kereskedelmi Engedélyezési Hivatal (mađarski ured za trgovačke licencije, u daljnjem tekstu: Ured). Jedan od uvjeta za mogućnost upisa u taj registar je da ta agencija raspolaže financijskim jamstvom u skladu s odredbama članka 8. navedenog dekreta.

14 Članak 8. stavak 1. Vladinog dekreta br. 213/1996 propisuje da se financijsko jamstvo može sastojati od:

„a) bankarske garancije,

b) ugovora o osiguranju sklopljenog s jednim ili više osiguratelja koji može biti sklopljen uzimajući u obzir broj putnika (izravno u korist svakog od njih) ili

c) novčane svote položene na odvojeni račun koji je turistička agencija otvorila kod kreditne institucije u svrhe iz članka 10. stavka 1. […].

Vrijednost financijskog jamstva mora odgovarati utvrđenom postotku očekivanog neto prihoda od prodaje organiziranog putovanja ili postići određeni minimalni iznos.“

15 Kao što je pojasnio sud koji je uputio zahtjev, na temelju članka 8. stavka 7. ovog dekreta, turistička agencija je dužna – kada je to potrebno – najkasnije do 31. svibnja svake godine povećati iznos financijskog jamstva tako da odgovara visini referentne vrijednosti koja se temelji na neto prihodu od prodaje izračunatom prema zakonu C iz 2000. o računovodstvu (a számvitelről szóló 2000. évi C. törvény) u godini sklapanja ugovora o bankarskoj garanciji, ugovora o osiguranju ili gotovinskog pologa.

16 U skladu s člankom 8. stavkom 9. u vezi s člankom 10. stavkom 1. točkama (a) i (b) Vladinog dekreta br. 213/1996, financijsko jamstvo mora u svakom trenutku omogućavati pokrivanje troškova, predujma i pune cijene iz članka 10. stavka 1. tog dekreta, to jest troškova pomoći putnicima koji se nalaze u situaciji potrebitosti kao što je povratak u domovinu, troškova neplaniranog boravka kao i predujam i punu cijenu. Ako stvarni prihod prelazi više od 10% referentnog iznosa za određivanje financijskog jamstva, turistička agencija mora u roku od pet radnih dana prilagoditi iznos jamstva stvarnom prihodu i Uredu bez odgađanja dostaviti dokaze o izvršenoj prilagodbi.

17 Članak 8. stavak 11. Vladinog dekreta br. 213/1996 propisuje da postotak ili minimalni iznos ovisi o tome:

— obuhvaća li prodano organizirano putovanje put iz Mađarske u inozemstvo ili između stranih zemalja ili putovanje unutar zemlje;

— jesu li u slučaju organiziranog putovanja koje obuhvaća putovanje iz Mađarske u inozemstvo ili između stranih zemalja ili putovanje unutar zemlje rezervirana mjesta u avionima koji ne lete na redovitim linijama (čarter letovi);

— prelazi li vrijednost obveza koje proizlaze iz ugovora za koji se jamči 25% prihoda. Smatra se da se za ugovor jamči kada nije moguć odustanak od preuzetih obveza, dakle kada za turističku agenciju znači obvezu izvršavanja povremenih uplata.

Glavni postupak i prethodna pitanja

18 Tužitelji u glavnom postupku sklopili su 2009. ugovore o putovanju s organizatorom putovanja 5 Kontinens Utazási Kft. na temelju kojih su uplatili predujam ili, u određenim slučajevima, platili punu cijenu putovanja.

19 Taj organizator putovanja postao je insolventan prije početka putovanja o kojem je riječ u glavnom postupku.

20 Na temelju ugovora o osiguranju financijskog jamstva za organizatore i prodavatelje putovanja sklopljenog između navedenog organizatora i društva QBE Insurance, potonje se u slučaju ostvarenja osiguranog rizika obvezalo isplatiti naknadu štete za troškove povratka u domovinu i produljenog boravka putnika, kao i - ako naknada tih troškova ne bi iscrpila iznos osiguranja osiguranih rizika - za primljene predujmove i pune cijene za putovanje. Ugovorne stranke su kao maksimalan iznos osiguranja odredile 40 milijuna mađarskih forinti (HUF).

21 Zbog tog ograničenja tužiteljima u glavnom postupku nadoknađeno je samo 22% predujmova ili plaćenih cijena.

22 Zbog toga su podnijeli tužbu pred prvostupanjskim sudom kako bi se društvu QBE Insurance i mađarskoj državi naložilo da im nadoknade preostali iznos predujmova i plaćenih cijena koji nije vraćen.

23 Ističu da je Vladin dekret br. 213/1996 protivan odredbama članka 7. Direktive 90/314 i da, u skladu sa sudskom praksom Suda, državama članicama nastaje obveza naknade štete ako direktive ispravno ne provedu u unutarnje pravo.

24 Sud prvog stupnja je odbio tužbu. On je osobito smatrao da je mađarska država ispravno prenijela direktivu u unutarnje pravo.

25 Nakon što su tužitelji podnijeli žalbu protiv presude donesene u prvom stupnju, sud koji je uputio zahtjev potvrdio je navedenu presudu u dijelu koji se odnosi na društvo QBE Insurance.

26 U tim je okolnostima Fővárosi Ítélótábla, sumnjajući u usklađenost Vladinog dekreta br. 213/1996 s odredbama Direktive 90/314, odlučio prekinuti postupak i uputiti Sudu sljedeća prethodna pitanja:

„1) Ispunjava li nacionalni zakonodavac obveze iz članaka 7. i 9. Direktive [90/314] – drugim riječima, osigurava li odgovarajuću zaštitu pojedincima od rizika insolventnosti ili stečaja organizatora i prodavatelja putovanja – kada propisuje da vrijednost financijskog jamstva koji osigurava organizator ili prodavatelj mora odgovarati utvrđenom postotku neto očekivanog prihoda od prodaje organiziranog putovanja ili minimalnom iznosu?

2) Ako postoji povreda kad je riječ o mađarskoj državi, je li to dovoljno za zaključak o postojanju odgovornosti koja dovodi do prava na naknadu štete?“

O prethodnim pitanjima

27 Na temelju članka 99. Poslovnika, kad je pitanje postavljeno u prethodnom postupku jednako pitanju o kojem je Sud već odlučivao, kad se odgovor na takvo pitanje može jasno izvesti iz sudske prakse, ili kad odgovor ne ostavlja mjesta nikakvoj razumnoj sumnji, Sud može, u svakom trenutku, na prijedlog suca izvjestitelja te nakon što sasluša nezavisnog odvjetnika, odlučiti obrazloženim rješenjem.

28 U ovom predmetu treba primijeniti navedeni članak.

Prvo prethodno pitanje

29 Prvim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita treba li članke 7. i 9. Direktive 90/314 tumačiti tako da se protive pravnom propisu države članice kao što je onaj u glavnom postupku koji se – prema prikazu suda koji je uputio zahtjev – ograničava na to da iznos jamstva koji organizator ili prodavatelj putovanja mora staviti na raspolaganje utvrđuje u odnosu na postotak koji treba odrediti od neto očekivanog prihoda od ostvarene prodaje organiziranog putovanja tijekom financijske godine koja se smatra mjerodavnom ili u odnosu na minimalni iznos koji treba odrediti.

30 U tom pogledu, treba podsjetiti da se sustav koji je ustanovljen člankom 267. UFEU-a zasniva na jasnoj razdiobi ovlasti između nacionalnih sudova i Suda. U okviru postupka koji je uveden tim člankom, odredbe unutarnjeg prava tumače sudovi država članica, a ne Sud, te Sud nema nadležnost za odlučivanje o usklađenosti normi unutarnjeg prava s odredbama prava Unije. Suprotno tome, Sud je nadležan pružiti nacionalnom sudu sve odgovarajuće elemente tumačenja prava Unije koje mu

omogućuju ocjenu usklađenosti normi unutarnjeg prava s propisima Unije (presude od 6. ožujka 2007., Placanica i dr., C-338/04, C-359/04 i C-360/04, Zb., str. I-1891, t. 36., kao i od 8. rujna 2009., Liga Portugesa de Futebol Profissional i Bwin International, C-42/07, Zb., str. I-7633., t. 37.).

31 Iako je točno da doslovan tekst pitanja koja je kao prethodna pitanja postavio sud koji je uputio zahtjev poziva Sud da odluči o usklađenosti odredbe unutarnjeg prava s pravom Unije, ništa ne sprečava Sud da sudu koji je uputio zahtjev dâ koristan odgovor dajući mu sve bitne elemente tumačenja prava Unije koji njemu samom omogućavaju odlučivanje o usklađenosti unutarnjeg prava s pravom Unije (vidjeti u tom smislu presude od 11. listopada 2007., Hollmann, C-443/06, Zb., str. I-8461., t. 21. i od 16. veljače 2012., Varzim Sol, C-25/11, t. 28.).

32 U tom pogledu valja podsjetiti da članak 7. Direktive 90/314 organizatoru putovanja nalaže obvezu da raspolaže dovoljnim jamstvom kojim u slučaju insolventnosti ili stečaja može osigurati naknadu novca koji je uplaćen i povratak potrošača u domovinu jer je cilj tih jamstava zaštititi potrošača od gospodarskih rizika koji proizlaze iz insolventnosti ili stečaja organizatora putovanja (vidjeti presudu od 8. listopada 1996., Dillenkofer i dr., C-179/94, C-179/94 i C-188/94 do C-190/94, Zb., str. I-4845., t. 34. i 35.).

33 Dakle, glavni cilj te odredbe jest jamstvo da će povratak potrošača u domovinu i povrat novca koji je potonji uplatio biti osigurani u slučaju insolventnosti ili stečaja tog organizatora (vidjeti u tom smislu gore navedenu presudu Dillenkofer i dr., t. 35. i 36.).

34 U predmetu u glavnom postupku najprije valja istaknuti da su tužitelji bili izloženi rizicima koje se člankom 7. Direktive 90/314 nastoji izbjeći. Naime, uplaćujući novac prije polaska izložili su se riziku gubitka tog novca.

35 Potom valja podsjetiti da je Sud, u točki 74. svoje presude od 15. lipnja 1999., Rechberger i dr. (C-140/97, Zb., str. I-3499.) presudio da članak 7. Direktive 90/314 zasniva obvezu rezultata pružanja putnicima na kružnim putovanjima jamstava za povrat uplaćenog novca i povratka u domovinu u slučaju stečaja organizatora putovanja te da je to jamstvo upravo namijenjeno zaštiti potrošača od posljedica stečaja, koji god njihovi uzroci bili.

36 Takvo tumačenje članka 7. Direktive 90/314 potkrijepljeno je ciljem koji se njome želi postići, a to je jamčenje više razine zaštite potrošača (vidjeti gore navedenu presudu Dillenkofer i dr., t. 39.).

37 U tom pogledu je Sud u točki 63. gore navedene presude Rechberger i dr. već utvrdio da ni u uvodnim izjavama Direktive 90/314 ni u tekstu toga članka 7. ne postoji nikakva uputa na temelju koje bi jamstvo propisano tim člankom moglo biti ograničeno.

38 Osim toga, Sud je utvrdio da nacionalni propis ispravno provodi obveze iz navedenog članka 7. samo ako neovisno o njegovim mjerama potrošaču učinkovito jamči povrat cjelokupnog iznosa uplaćenog novca i povratak potrošača u domovinu u slučaju insolventnosti organizatora putovanja (vidjeti gore navedenu presudu Rechberger i dr., t. 64.).

39 Međutim, iz odluke kojom je upućen zahtjev proizlazi da je u sporu u glavnom postupku na temelju jamstva iz članka 7. Direktive 90/314 mogao biti pokriven samo dio novca koji su uplatili tužitelji glavnog postupka.

40 Tako je na sudu koji je uputio zahtjev, koji je jedini nadležan za tumačenje i primjenu nacionalnog prava, da utvrdi je li ta situacija nastala zbog činjenice da sustav koji je nacionalni zakonodavac propisao, s obzirom na konkretne načine izračuna iznosa jamstva, ima za posljedicu propisivanje nedovoljnog pokrića povrata novca koji su uplatili potrošači i troškova mogućeg povratka u domovinu jer taj sustav strukturno ne može uzimati u obzir događaje u sektoru gospodarstva o kojem je riječ.

41 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, na prvo pitanje valja odgovoriti da članak 7. Direktive 90/314 treba tumačiti tako da se protivi nacionalnom pravnom propisu u dijelu u kojem njegove mjere potrošaču ne jamče učinkovito povrat cjelokupnog iznosa uplaćenog novca i povratak potrošača u domovinu u slučaju insolventnosti organizatora putovanja. Dužnost je suda koji je uputio zahtjev da utvrdi je li tako u slučaju nacionalnog zakonodavstva koje je predmet postupka koji se pred njim vodi.

Drugo pitanje

42 Drugim pitanjem sud koji je uputio zahtjev u biti pita predstavlja li nacionalni propis, u dijelu u kojem se članak 7. Direktive 90/314 protivi nacionalnom propisu koji propisuje da se vrijednost financijskog jamstva koje osigurava organizator putovanja određuje ili u utvrđenom postotku očekivanog neto prihoda od prodaje organiziranog putovanja ili u minimalnom iznosu, dovoljno ozbiljnu povredu prava Unije koja dovodi do prava na naknadu štete.

43 Iz pravne prakse Suda proizlazi da je povreda dovoljno ozbiljna kada institucija ili država članica izvršavanjem svoje normativne ovlasti očito i značajno zanemari granice svojih ovlasti. U tom su pogledu među elementima koje bi nadležni sud mogao uzeti u obzir osobito stupanj jasnoće i preciznosti povrijeđenog pravila (presuda od 26. ožujka 1996., British Telecommunications, C-392/93, Zb., str. I-1631., t. 42. i navedena sudska praksa).

44 Kao što je istaknuto u točki 38. ovog rješenja, nacionalni propis ispravno provodi obveze iz navedenog članka 7. Direktive 90/314 samo ako neovisno o njegovim mjerama potrošaču učinkovito jamči povrat cjelokupnog iznosa uplaćenog novca i povratak potrošača u domovinu u slučaju insolventnosti organizatora putovanja (vidjeti gore navedenu presudu Rechberger i dr., t. 64.).

45 Na nacionalnim sudovima je da provjere jesu li ispunjeni uvjeti odgovornosti država članica koji proizlaze iz povrede prava Unije ili ne.

46 U ovom slučaju valja ustvrditi da iz sudske prakse Suda jasno proizlazi da se članak 7. Direktive 90/314 protivi nacionalnom pravnom propisu čije mjere potrošaču učinkovito ne jamče povrat cjelokupnog iznosa uplaćenog novca i povratak potrošača u domovinu u slučaju insolventnosti organizatora putovanja. Budući da država članica ne raspolaže nikakvom marginom prosudbe kada je riječ o opsegu rizikâ koji se obvezno pokrivaju jamstvom što ga je organizator ili prodavatelj putovanja dužan ponuditi potrošaču, kriteriji čiji je predmet ili cilj ograničenje opsega tog jamstva u očitom su neskladu s obvezama koje proizlaze iz navedene direktive i predstavljaju stoga dovoljno ozbiljnu povredu prava Unije zbog koje predmetna država može snositi odgovornost, pod uvjetom da se utvrdi postojanje izravne uzročne veze.

47 Uzimajući u obzir prethodna razmatranja, na drugo pitanje valja odgovoriti da članak 7. Direktive 90/314 treba tumačiti tako da ne raspolaže nikakvom marginom prosudbe kada je riječ o opsegu rizikâ koji se obvezno pokrivaju jamstvom što ga je organizator ili prodavatelj putovanja dužan ponuditi potrošaču. Dužnost je suda koji je uputio zahtjev provjeriti je li predmet ili cilj kriterija koje je predmetna država članica uspostavila radi utvrđivanja iznosa navedenog jamstva ograničiti opseg rizika koje to jamstvo treba pokriti, u kojem će slučaju ti kriteriji biti u očitom neskladu s obvezama koje proizlaze iz navedene direktive i predstavljati dovoljno ozbiljnu povredu prava Unije zbog koje predmetna država može snositi odgovornost, pod uvjetom da se utvrdi postojanje izravne uzročne veze.

Troškovi

48 Budući da ovaj postupak ima značaj prethodnog pitanja za stranke glavnog postupka pred sudom koji je uputio zahtjev, na tom je sudu da odluči o troškovima postupka. Troškovi podnošenja očitovanja Sudu, koji nisu troškovi spomenutih stranaka, ne nadoknađuju se.

Slijedom navedenoga, Sud (šesto vijeće) odlučuje:

1. **Članak 7. Direktive Vijeća 90/314/EEZ od 13. lipnja 1990. o putovanjima, odmorima i kružnim putovanjima u paket aranžmanima treba tumačiti na način da se protivi nacionalnom pravnom propisu čije mjere potrošaču učinkovito ne jamče povrat cjelokupnog iznosa uplaćenog novca i povratak potrošača u domovinu u slučaju insolventnosti organizatora putovanja. Dužnost je suda koji je uputio zahtjev da utvrdi je li tako u slučaju nacionalnog zakonodavstva koje je predmet postupka koji se pred njim vodi.**

2. **Članak 7. Direktive 90/314 treba tumačiti u smislu da država članica ne raspolaže nikakvom marginom prosudbe kada je riječ o opsegu rizikâ koji se obvezno pokrivaju jamstvom što ga je organizator ili prodavatelj putovanja dužan ponuditi potrošaču. Dužnost je suda koji je uputio zahtjev provjeriti je li predmet ili cilj kriterija koje je predmetna država članica uspostavila radi utvrđivanja iznosa navedenog jamstva ograničiti opseg rizika koje to jamstvo treba pokriti, u kojem će slučaju ti kriteriji biti u očitom neskladu s obvezama koje proizlaze iz navedene direktive i predstavljati dovoljno ozbiljnu povredu prava Unije zbog koje predmetna država može snositi odgovornost, pod uvjetom da se utvrdi postojanje izravne uzročne veze.**

Potpisi